

OKULA DAYALI PROGRAM GELİŞTİRME:

Araş. Gör. Sedat YÜKSEL

Gazi Üniversitesi
Gazi Eğitim Fakültesi

Eğitim programlarının yerel şartlara uygun olması; öğrenci, veli ve toplumun istek ve taleplerini büyük ölçüde yerine getirebilmesi için eğitim programlarının okul düzeyinde geliştirilmesi gerekmektedir. Şu an program geliştirmenin il düzeyinde yapılması ve yaygınlaştırılması için çaba gösterilen ülkemizde uzun dönemde program geliştirme çalışmalarının okul düzeyine kadar indirilmesi gerekmektedir. Bu çalışmada okula dayalı program geliştirme tanımlanarak, özellikleri, fayda ve sınırlılıkları tanıtılacaktır.

Çağımızda bilgi ve teknolojinin sürekli artması ve gelinmesi, toplumun tüm kesimlerinin, dolayısıyla eğitimle ilgili unsurların hızlı bir değişim göstermesine yol açmaktadır. Toplumun ihtiyaç duyduğu niteliklere sahip bireyler yetiştirmeyi amaçlayan bir eğitim sisteminde okullarda uygulanan eğitim programlarının toplumda meydana gelen değişmelere uygun olarak sürekli geliştirilmesi gerekmektedir. Gerçekten de günümüzde tüm derslerin kapsamı ve geçerliliği sabit kalmamakta, sürekli değişmektedir.

Eğitimde istenilen amaçlara ulaşmak için dünyada ve ülkemizdeki değişmelere paralel olarak okullarımızda uygulanan eğitim programlarının toplumumuzun talepleri doğrultusunda sürekli olarak geliştirilmesi gerekmektedir. Ülkemizde bu geliştirme faaliyetleri Milli Eğitim Bakanlığı Merkez Örgütü içerisinde yapılmaktadır.

Türkiye'de program geliştirme çalışmaları 3797 Sayılı "Milli Eğitim Bakanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun" uyarınca Milli Eğitim Bakanlığı Merkez Örgütü içerisindeki Genel Müdürlükler (Okul Öncesi Eğitimi, ilköğretim, Ortaöğretim, Erkek Teknik, Kız Teknik, Ticaret ve Turizm Öğretimi, Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi, Din Öğretimi, Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlükleri), Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı ve Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı (EARGED) tarafından yapılmaktadır. Bu kurumlar kendilerine bağlı

okullarda uygulanan programların hazırlanması ve geliştirilmesinden sorumludur. Geliştirilen programların yürürlüğe girmesi için Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı'nin onayı gerekmektedir. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı tarafından onaylanan programlar tüm ülkede aynen uygulanmaktadır (T.C. Resmi Gazete, 3792 S.K.)

Türkiye'de bölgeler arası farklılıkların oldukça fazla olması, böyle bir merkeziyetçi yapıyla hazırlanan ve geliştirilen programların uygulanmasında bazı sorunlara yol açmakta, beklenen sonuçlara yeterince ulaşılmasını engellemektedir.

Merkeziyetçi eğitim sistemine sahip ülkelerde temel sorun, okullarda uygulanan eğitim programlarının bölge şartlarına yeterince uygun olmamasıdır. Bu durum bölge ile öğrenci ve velilerin ilgi, ihtiyaç ve beklentilerinin yeterince karşılanamamasına yol açmaktadır.

Okullarda uygulanan eğitim programlarının bireysel, sosyal, ekonomik politik, bölgesel ve okul şartlarına uygun olması gerekmektedir. Eğitim programları bir yandan ülkenin ihtiyaç ve taleplerine uygun bireyle; yetiştirmeyi amaçlarken, diğer yandan bölgenin, okulun, öğrencinin velinin vb. ihtiyaç ve taleplerini göz ardı edemez. Bu ihtiyaç ve talepler sadece merkezden hazırlanan ve geliştirilen programlarla yerine getirilemez. Bu yüzden program geliştirme çalışmaları genelden özele doğru çeşitli düzeylerde yapılması gerekir. Lavvton (1984) bu düzeyleri; ulusal, bölgesel, kurumsal (okul), bölümsel (zümre öğretmenleri kurulu) ve bireysel (öğretmenin sınıf içerisindeki uygulamaları için verdiği kararlar) olmak üzere beş düzey olarak belirlemiştir (Lavvton. 1984, s. 115). Burado son üç düzey bizzat okul içerisinde yapılmaktadır. Ulusal düzeyde ülke çapında eğitim programlarıyla ilgili politikalar, standartlar, ilkeler, stratejiler ve genel amaçlar belirlenirken, bölgesel düzeyde bu unsurlara bölge şartlarına uygun diğer unsurlar eklenmektedir. Ulusal ve bölgesel düzeylerde belirlenen esaslar doğrultusunda asıl program geliştirme çalışmalarının okul düzeyinde yapılması programların başarılı şekilde uygulanması için gerekmektedir.

Okula Dayalı Program Geliştirmenin Tanımı

Okullarda uygulanan eğitim programları beşeri, sosyal, ekonomik, politik ve bölgesel şartlardan farklı olamaz. Eğitim programlarının okulun bulunduğu çevre ve bölge şartlarına yeterince uygun olmaması,

öğrencilerin, velilerin ve toplumun ilgi ve beklentilerinin yeterince karşılanamamasına yol açmaktadır.

Okulun bulunduğu çevreye yeterince hizmet edebilmesi, uyguladığı programın çevrenin ilgi ve beklentilerine uygun olmasına bağlıdır. Bu nedenle ulusal ve bölgesel düzeyde belirlenen esaslar doğrultusunda eğitim programlarının çevre şartlarına uygun bir şekilde geliştirilmesi gerekmektedir. Bunun yolu da eğitim programlarının okul düzeyinde geliştirilmesidir. Eğitim literatüründe okul düzeyinde yapılan program geliştirme çalışmaları "okula dayalı program geliştirme - school-based curriculum development" olarak adlandırılmaktadır.

Okula dayalı program geliştirme çeşitli anlamlarda kullanılmaktadır. Dar anlamda okula dayalı program geliştirme, okul müdürü ve/veya okul kurulu tarafından mevcut, hazır programın okul şartlarına adapte edilmesi yönünde kararlar almak anlamında kullanılmaktadır. Daha geniş anlamıyla ise okula dayalı program geliştirme, bu sürece katılmayı isteyen müdür, öğretmen, öğrenci, veli ve toplum temsilcilerini içine alan, okulda uygulanan programların geliştirilmesine yönelik planlama, uygulama ve değerlendirme faaliyetlerini çevrelediği bir karar verme süreci olarak görülmektedir (Sabar, 1991, s.367).

İster dar anlamda, ister geniş anlamda kullanılsın okula dayalı program geliştirmede temel amaç okulda uygulanan eğitim programının mümkün olduğu kadar çevrenin ilgi ve beklentilerine uygun hale getirilmesidir. Bu süreç okul müdürü ve bu okulda görev alan öğretmenler ağırlıkta olmak üzere öğrenci, veli ve toplum temsilcilerinin görev aldığı okul kurulu tarafından yürütülmektedir.

Bu açıklamalar ışığında okula dayalı program geliştirme şu şekilde tanımlanabilir:

Okula dayalı program geliştirme; dış unsurların otoriter etkisi olmadan, ulusal ve bölgesel düzeyde belirlenen esaslar doğrultusunda, okulda uygulanan eğitim programlarının geliştirilmesine yönelik olarak eğitim programlarının planlanması, hazırlanması, uygulanması ve değerlendirilmesi çalışmalarıdır.

Okula Dayalı Program Geliştirmeye Duyulan İhtiyaç

Eğitim programlarının bizzat uygulandığı yer olan okullar program geliştirme çalışmalarında önemli bir yere sahiptir. Son yıllarda merkezi eğitim sistemine sahip çoğu ülke, programların geliştirilmesine yönelik olarak okullara daha fazla sorumluluk vermekte ve onları bu konuda teşvik etmektedir. Bu durumun sebeplerini Sabar (1985) şu şekilde belirtmektedir:

1. Merkezde programların daha tecrübeli ve uzman kişiler tarafından geliştirilmesine rağmen, geliştirilen bu programların beklenen derecede etkili olamaması
2. Yerel düzeylerdeki öğretim koşullarını yeterince dikkate almaması
3. Eğitim programının her okulun ihtiyaçlarını daha iyi bir şekilde yansıtması gerektiğinin farkına varılması
4. Çoğu Batı Ülkelerinde toplumun pek çok yönde daha fazla demokratikleşmesinin okui otonomisine yansması (Sabar, 1985, s.452).

Günümüzde toplumsal yapı ve şartlarda yaşanan sürekli değişme ve gelişmeler, toplumun bir parçası olan okulları da etkilemektedir. Toplumsal değişme ve gelişmeler sonucunda okul ve öğretmenler baskıya maruz kalmakta, bu baskı okulların eğitim programlarını geliştirmeye zorlamaktadır (Nicholls, 1983, s.15). Okulun bu baskılara uygun karşılık vermesi kendilerine otonom yapının sağlanmasına bağlıdır. Otonom yapı okul dışındaki otoritelerin müdahalesi olmadan yapılması için program geliştirme ile ilgili kararların alınmasını sağlar. Eisner'ın belirttiği gibi okullara örgütsel alt yapı ve politik kültür verilirse toplumun eğitimi geliştirici çabaları saptırıcı etkilerine karşı koymak için güçlü bir kapasitesi olur (Pinar, Reynolds, Slattery and Taubman, 1995, s.680). Otonom bir yapıya sahip olan okullar çevrenin olumlu yöndeki taleplerini yerine getirmeye çalışırken, olumsuz yöndeki taleplere karşı koyabilir.

Eğitim programlarının yerel şartlara uygun olmasının sağlanmasında okul en önemli faktördür. Sadece merkezden hazırlanan ve geliştirilen programlar yerel unsurların istek ve taleplerini yeterince karşılayamamaktadır. Şu bir gerçek ki; sorumluluğun yayılması, demokratik yönetimin baskın olması durumunda, program geliştirme eğitsel ve kültürel şartları başarılı bir şekilde bir araya getirmektedir

(Koopman, 1966, s.50). Bu yüzden programların geliştirilmesinde yapılacak faaliyetlerin büyük çoğunluğu okullara havale edilmektedir. Nitekim gerek federal eğitim sistemine sahip ülkelerde, gerekse merkezi eğitim sistemine sahip ülkelerde program geliştirme konusunda okullara daha fazla sorumluluk ve yetki verildiği görülmektedir. Federal sisteme sahip olan Amerika Birleşik Devletleri, Kanada Avustralya vb. ülkelerde eğitim programları üzerinde eyalet hükümetlerinin önemli ölçüde kontrolü bulunmaktadır. Ancak son yıllarda bazı eyaletlerin okullara daha fazla otonomi verdikleri, okula dayalı program geliştirme için yeni bir yapılanmaya gittikleri görülmektedir. Bu amaçla eyaletler okul konseylerinin oluşturulması ve çalışmaların yürütülmesinde her bir okula mali destek sağlamıştır. Fakat bu tür çaba içerisinde olan eyalet sayısının oldukça az olduğu göze çarpmaktadır. Bunun da en büyük nedeni eyalet hükümetlerinin okul programları üzerinde kontrolünü azaltmak istememesidir (Marsh, Day, Hannay, McCutcheon, 1990, s.20-26; VVeston, 1993, s. 1-3). Buna karşılık merkezi eğitim sistemine sahip ülkelerde de merkezi hükümetin bazı yetkilerini yerel otorite ve okullara verdiği görülmektedir. Bu değişim son yıllarda özellikle Doğu Avrupa Ülkelerinde yaşanmıştır. Bu ülkelerde eğitim programları daha önce tümüyle merkezden geliştirilir ve tüm okullarda aynen uygulanırken, 1989 yılında politik alanda yaşanan değişimler eğitim yapı ve organizasyonlarına da yansımaları sonucunda eğitim programları üzerinde sıkı ideolojik kontrol sona erdirilmiş, eğitim programları üzerinde okullara ve yerel otoritelere birtakım yetkiler verilmiştir. Ancak Eğitim Bakanlığı programlar üzerindeki anahtar rolünü halen devam ettirmektedir. Örneğin Polonya, Rusya Federasyonu ve Çek Cumhuriyetinde merkezi düzeyde eğitim programları hazırlanmakta ve geliştirilmekte olup, okul ve öğretmenlere öğretim yöntemleri ve zaman tahsisi gibi konularda yetki verilmiştir (Cerych, 1997, s. 75-86; Kallen, 1996, s. 49-53)

Sonuçta bir ülke ister merkezi, ister federal bir sisteme sahip olsun, okulların öğrenci ve bölge şartlarına uygun hizmet verebilmesi için program geliştirme çalışmalarını okul düzeyine indirgemek durumundadır. Her okul program geliştirme çalışmalarını merkezden otoriter bir baskı olmaksızın, ulusal ve bölgesel düzeyde belirlenen ilke ve standartlara uymak koşuluyla, bağımsız olarak yerine getirebilmelidir.

Okula Dayalı Program Geliştirmenin Özellikleri

Okula dayalı program geliştirme temel olarak yerelleşmeyi, yerince karar vermeyi, kararların birlikte verilmesini ve okulun bulunduğu bölgenin standartlarına uymayı kapsamaktadır (Pinar, Reynolds, Slattery and Taubman, 1995, s.674). Okul bu işlevlerini yerine getirmek için okulca görev alan idareci ve öğretmenlerin ağırlıkta bulunduğu program geliştirme kurulu oluşturur. Ancak bu kurula okulla etkileşim içerisinde bulunan diğer grupların (öğrenci, veli ve toplum temsilcileri) temsilcileri de katılmalıdır. Bu kurula ihtiyaca göre dışarıdan uzmanlar da çağrılabilir.

Okul program geliştirme kurulu, ulusal ve bölgesel düzeylerde belirlenen ilke ve standartlar doğrultusunda çalışmalarını yürütmektedir. Okul kurulu bu ilke ve standartlar doğrultusunda eğitim programlarının toplumsal şartlara uygun hale getirilmesi için kararlar verir, öğrenci ilgi, ihtiyaç ve yeteneklerini uygun bir şekilde organize eder (Casciano-Savignano, 1978, s.64).

Okula dayalı program geliştirme çalışmaları çeşitli insanlar tarafından başlatılabilmektedir. Bazı okullarda müdür, bazı okullarda öğretmenler veya bazı okullarda zümre başkanı program geliştirme çalışmalarını başlatmaktadır (Knight, 1985, s.41). Ancak okula dayalı program geliştirme çalışmalarında asıl yük öğretmenlerin omuzlarındadır. Hergraves'ın belirttiği gibi okula dayalı program geliştirme daha fazla öğretmen katılımını teşvik etmektedir (Kırk, 1988, s.457). Dolayısıyla okula dayalı program geliştirme de öğretmenlerin önemli bir rolü bulunmaktadır.

Program geliştirme çalışmalarında çok sık rastlanılan yaklaşım, bir merkezde geliştirilmiş olan programları öğretmenlerin aynen uygulamasıdır. Oysa ki merkezde geliştirilen programlar ne kadar kaliteli olursa olsun, sonuçta sınıf kapısı kapandığı zaman öğretmen bilgi, beceri, tutum ve davranışları ile öğrenciler için en kaliteli öğrenme yaşantılarını eğitim programlarından daha iyi tespit etmektedir (Doll, 1970, s.285). Dolayısıyla öğretmen öğretim-öğrenme sürecinde uzmanlaşmıştır. Öğrencilerinin ilgi, ihtiyaç ve yetenekleri doğrultusunda öğrenme yaşantılarını başarılı bir şekilde düzenleyebilir. Ayrıca öğretmenler uygulama esnasında eğitim programlarından kaynaklanan sorunları çok iyi bilmektedir. Zümre öğretmenleri bir araya gelerek bu sorunların giderilmesine yönelik olarak kararlar alabilirler ve eğitim programı ve

materyallerin geliştirilmesine yönelik öneri getirebilirler. Bu kararlar okulun program geliştirme kurulunda ele alınarak görüşülmektedir. Oberg (1991)'ın belirttiği gibi Öğretmenlerin program geliştirme kararlarına temel etkisi öğrenci ihtiyaçları, özellikleri ve tepkilerini kavramalrı ve öğretmenlerin kendi tecrübeleri, geçmişleri ve becerileridir (Oberg, 1991, s.303).

Okuldaki program geliştirme kurulu okul idarecileri, öğretmenler ile öğrenci, veli ve toplum temsilcilerinden oluşmalıdır. Bu kurulda zümre öğretmenlerince belirlenen ve tartışılan sorunlar incelenmekte ve nihai kararlar verilmektedir.

Kurul, program geliştirme ile ilgili kararları vermeden önce bu konuda ortaya çıkan mevcut durumla ilgili verileri toplamalı ve incelemelidir. Program geliştirme ile ilgili karar vermede bu veriler birer ölçüt niteliğinde olmaktadır.

Kurulda alınacak kararlar tüm üyelerin katılımıyla tartışılarak yapılmalıdır. Kararların bir veya birkaç kişi tarafından verilmesi yerine, farklı nitelik ve uzmanlığa sahip bireyler birbirleriyle etkileşim içerisinde tartışarak oybirliğiyle karar vermeleri daha uygun ve başarılı kararların alınmasını sağlar (Grobman, 1970, s.130; McCutcheon, 1995, s.7). Kuruldaki program geliştirme çalışmalarında başarının sağlanabilmesi için aşağıdaki şartların yerine getirilmelidir (Doll, 1970, s.201 -202; Wile;; and Bondi, 1979, s.197):

1. Kuruldaki üyeler program geliştirme için sorumluluğu kabul etmelidir. Bu sorumluluk bireyler arasında paylaştırılmalıdır.
2. Bireyler arasındaki ilişkilerin tatmin edici düzeyde olması ve her bireyin kendisinin değerli olduğunu hissetmesi esastır.
3. Kuruldaki her bir üye diğer üyelerle arkadaşça iletişim içerisinde olmalıdır.
4. Geniş tabanlı karar vermeye olanak tanıyan bir yapı oluşturulmalıdır.
5. Yeterli zaman, kolaylık ve kaynak sağlanmalıdır.
6. Çalışanlar gerçekten önemli olan problemleri çözme yönünde faaliyet göstermelidir.
7. Araştırma için problem alanını tanımlamalı ve ortaya koyma ıdır.
8. Program geliştirme sürekli olmalıdır. Çalışmalar bitirilip, sonra yeniden başlanma durumu olmamalıdır.
9. Sonuçta geliştirilen programa üyeler psikolojik olarak "sahiplik" hissetmelidirler.

Okula Dayalı Program Geliştirme Fayda ve Sınırlılıkları

Okula dayalı program geliştirme bazı fayda ve sınırlılıkları bulunmaktadır. Okula dayalı program geliştirme temel faydası hiç şüphesiz ki eğitim programlarının çevre ve okul şartlarına daha uygun olması, öğrenci, veli ve toplumun ilgi ve ihtiyaçlarının büyük ölçüde karşılanabilmesidir. Zaten program geliştirme okul düzeyinde yapılmak istenmesinin temel amacı da bunlardır. Bu faydalarının dışında okula dayalı program geliştirme diğer avantajları şu şekilde sıralanabilir (Özdemir, 1996, s.37-29; Snyder, Bolin, Zumwalt, 1992, s.416):

1. Okula dayalı program geliştirme okulun insani kaynaklarının tam olarak kullanılmasını sağlar. Okulda görev alan idari personel öğretmenlerden, yükümlü oldukları görevler dışında, program geliştirme çalışmalarından da faydalanılmaktadır.
2. Okula dayalı program geliştirme okul içerisinde görev yapanların katılımını gerektirmektedir. Bu nedenle okulda görev alan kişiler büyük ölçüde karar verme sürecine katılmaktadır.
3. Karar verme sürecinde öğretmenler de yer aldığı için eğitim programlarının sınıftaki uygulaması daha başarılı olmaktadır.
4. Program geliştirme kararlarına katılan personel bu kararları sahiplenir. Dolayısıyla bu kararların uygulanması daha başarılı olmaktadır.
5. Okula dayalı program geliştirme süreci, katılanlar arasında yapıcı, doğru ve açık iletişimi daha kolay sağlayabilmektedir. Bu sürece katılan kişilerin diğer zamanlarda da iletişim içerisinde bulunmaları, program geliştirme sürecinde iletişimin daha kolay olmasını sağlayacaktır.
6. Okula dayalı program geliştirme, kararlara katıldıkları için personelin moralini yükseltmekte, girişim kabiliyeti ve cesaretini artırmaktadır.
7. Okula dayalı program geliştirme çevredeki diğer okullara rekabete yol açacak, bu durum okul personelinin kendilerini geliştirme ihtiyacı hissetmelerini yol açacaktır.
8. Okula dayalı program geliştirme öğrenci, veli ve toplumun taleplerini dikkate aldığı için bu grupların okula olan güvenleri fazladır.
9. Okula dayalı program geliştirme okulun sürekli olarak gelişmekte izlemesine ve kendisini sürekli yenilemesine yol açacaktır.

Okula dayalı program geliştirmenin bu faydaları yanında bazı sınırlılıkları ya da güçlükleri de bulunmaktadır. Bunlar şu şekilde sıralanabilir (Sabar, 1991, s.370; Özdemir, 1996, s.29-31):

1. Okula dayalı program geliştirme de başta öğretmenler olmak üzere görev yapan diğer kişilerin program geliştirme konjsunda gerekli yeterlilikleri yeterli düzeyde bulunmamaktadır.
2. Okula dayalı program geliştirme okul personelinin iř yükünü daha fazla artırmaktadır. Zaten ağır bir ders saati yükü bulunan öğretmenler ile idari işlerle meşgul olan idarecilere okula dayalı program geliştirme ek bir yük getirmektedir.
3. idareci ve öğretmenler okula dayalı program geliştirme sCrecinin gerektirdiği çalışmaları yapmakta isteksiz davranabilirler.
4. Program geliştirmeye katılan idareci, öğretmen, veli, toplum vb. talepleri arasında farklılık yaşanabilir ve bu farklılık birtakım çatışmalara yol açabilir.
5. Okula dayalı program geliştirme de verilecek kararlarda büyük ölçüde çevre ve toplumun etkisinde kalma ihtimali vardır.
6. Okula dayalı program geliştirme okullar arasında farklılıkların artmasına, bu okullardan mezun olan öğrencilerin niteli-derinin büyük ölçüde farklı olmasına yol açabilir.
7. Okula dayalı program geliştirme, program geliştirme sürecine uzmanların katılımını engellemektedir. Merkezi düzeyde program geliştirme sürecine uzmanların katılımı mümkün iken okul düzeyinde her okulun süreçte uzman sağlaması oldukça güçtür.
8. Okula dayalı program geliştirme çalışmalarında alınan kararları benimsemeyen öğretmenler uygulamada bu kararları uygulanmayabilirler.

Görüldüğü gibi okula dayalı program geliştirme de yaşanan güçlükler temelde sürece katılanların tutumundan kaynaklanmaktadır. Bu yüzden öğretmen yetiştiren kurumların tüm bölümlerine program geliştirme dersi konulması ve bu dersin gereği gibi işlenmesi okuldaki öğretmen ve yöneticilerin program geliştirmeye karşı olumlu tutum takınmalarına yol açacaktır. Bu derste ayrıca öğrencilere okula dayalı program geliştirme de yaşanabilecek sorunlar ve bu sorunları çözmeye yönelik yeterlilikler kazandırılabilir.

Ülkemizde Okula Dayalı Program Geliştirme

Ülkemiz merkeziyetçi bir eğitim sistemir ~ sahip olduğu için eğitim programlarının geliştirilmesi de merkezden yapılmaktadır. 3797 Sayılı "Ülkemizdeki program geliştirme çalışmalarında diğer bir sorun programların tümüyle merkezden geliştirilmesi, kararların merkezden verilmesidir. 3797 Sayılı "Milli Eğitim Bakanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun" ile Genel Müdürlükler, EARGED ve Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı program geliştirme çalışmaları yapmakla görevlidirler. Geliştirilen tüm programlar Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı onayı ile tüm ülkede uygulamaya geçirilmektedir. Programların bu şekilde tümüyle merkezden geliştirilmesi, programın uygulanmasında bazı sorunlar yaşatmaktadır. Öğrenci, veli, okul, çevre ve toplum şartları dikkate alınmadan geliştirilen programlardan uygulamada beklenen verim alınamamıştır. Bu yüzden Milli Eğitim Bakanlığı son yıllarda program geliştirmeyi il düzeyine indirmeyi amaçlayan bazı girişimleri başlatmıştır Bu girişimlerin sonucunda 1995 yılında Milli Eğitim Müdürlüklerine program geliştirme çalışmalarını yürütebilmeleri için yetki verilmiş ve "Milli Eğitim Müdürlükleri Program Hazırlama ve Geliştirme Komisyonları Çalışma Yönergesi" 2428 Sayılı Tebliğler Dergisinde yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Bu yönetmelik doğrultusunda pilot uygulama olarak Ankara'nın merkez ilçelerinden Altındağ, Çankaya, Gölbaşı, Keçiören, Mamak ve Yenimahalle olmak üzere altı ilçede Milli Eğitim Müdürlükleri bünyesinde; program geliştirme, ölçme-değerlendirme uzmanları ve rehber öğretmenlerin bulunduğu program geliştirme komisyonları kurulmuştur' (MEB Tebliğler Dergisi, 2428 S.D.). Daha sonra pilot uygulama kaldırılarak tüm Milli Eğitim Müdürlüklerine bu yetki verilmiştir. Ancak Ankara ili dışında program geliştirme çalışmalarını yapacak komisyonlar kurulamamıştır. Eğitim programlarının yerel şartlara uygun olması için diğer il ve ilçelerde^ bu birimler vakit geçirilmeden kurulmalı ve taaliyetlerini yürütmelidir.

Program geliştirme çalışmalarını il ve ilçe düzeyine indirgemeye çalışan Milli Eğitim Bakanlığı, uzun dönemde program geliştirmeyi okul düzeyinde' başlatmayı amaçlamaktadır. Halen ortaöğretim düzeyinde seçmel dersler için öğretim programının zümre öğretmenleri tarafından hazırlanması görevi verilmiştir. Bunun yanında çok sayıda özel okul kend bünyesi içerisinde program geliştirme birimi oluşturarak okul düzeyinde be tür çalışmalara başlamışlardır (Demirel, 1997, s. 52). Bu teşebbüslerir sonraki yıllarda programların okul düzeyinde geliştirilmesinde birel basamak olacağı düşünülebilir.

LAHUMI^UUJIKHUIIU

sedtit jiihcl

Sonuç

Eğitim programlarının uygulandığı yer olan okulların uyguladıkları programların yerel şartlara uygun olması gerekmektedir. Böylece eğitim programları öğrenci, veli ve toplumun taleplerini büyük ölçüde yerine getirecektir. Bunu sağlamanın temel yolu eğitim programlarının okul içerisinde geliştirilmesidir. Ulusal ve bölgesel düzeyde belirlenen ilke ve s+ondartlarla çelişmeyecek şekilde, okulda eğitim programından .tkilenen grup (öğrenci, veli, öğretmen, yönetici vb.) temsilcilerinden oluşan okul kurulu tarafından eğitim programları geliştirilmektedir. Ancak ülkemizde okulların program geliştirme üzerinde herhangi bir yetkisi bulunmamaktadır. Programların merkezden geliştirildiği ülkemizde son yıllarda program geliştirmenin il düzeyinde yapılması için çaba harcanmaktadır. Uzun dönemde program geliştirmenin okul düzeyinde yapılması düşünülmektedir. Bu düşüncenin ilerde uygulamaya geçirilmesi için okula dayalı program geliştirmenin kuramsal esasları ve dış ülkelerdeki uygulama biçimlerinin ayrıntılı bir şekilde incelenmesi gerekmektedir. Okula dayalı program geliştirme sürecinde yer alacak öğretmen, yönetici, öğrenci, veli, toplum temsilcileri ve diğer grupların görev ve yetkileri tanımlanmalı, öğretmen ve yöneticilerin program geliştirme sürecinde kendilerinden beklenen niteliklere sahip olmaları için gerekli önlemler alınmalıdır. Yapılacak bu çalışmaların okula dayalı program geliştirmenin ülkemizde başlaması ve yaygınlaşmasında büyü< rolü olacaktır.

Kaynakça

- Casciano-Savignono, C. Jermie (1.978) *Systems Approach to Curriculum and Instructional Improvement Middle School-Grade 12*. Columbus,Ohio: Bell and Hovvell Company.
- Cerych, Ladislav (1997) "*Educational Reforms in Central and Eastern Europe: Processes and Outcomes* (1)" European Journal of Education. **W.32**, N .1 , s. 75-97.
- Demirci, Ozcan (1997) *Kuramdan Uygulamaya Eğitimde Program Geliştirme*. Ankara: U S E M Yayınları: 13.
- Doll, Ronald C. (1970) *Curriculum Improvement: Decision - Making and Process*. Second Edition, Boston: AUyn and Bacon Inc.

- Grobman, Hulda (1970) *Developmental Curriculum Projects: Decision Points and Processes*. New York: F. E. Peacock Publishers Inc.
- Kailen, Dennis (1996) "Curriculum Reform in Secondary Education: Planning, Development and Implementation." *European Journal of Education*. V.3..., N.1, 43-55.
- Kirk, David (1988) "Ideology and School-Centred Innovation: A Case Study and A Critique". *Journal of Curriculum Studies*. V.20, N.5, s.449-464.
- Knight, Peter (1985) "The Practice of School-Based Curriculum Development". *Journal of Curriculum Studies*. V.17, N.1, S.37-48.
- Koopman, G. Robert (1966) *Curriculum Development*. New York: The Center for Applied Research in Education Inc.
- Lavvton, Deniz (1984) *Curriculum Studies and Educational Planning*. London: Hodder and Stoughton.
- Marsh, Colin; Dav, Christopher; Garinay, Lynne; Mccutcheon, Gail. (1990) *Reconceptualizing School-Based Curriculum Development*. London: The Falmer Press.
- Milli Eğitim Bakanlığı (Meb) Tebliğler Dergisi (10.04.1995) *Milli Eğitim Müdürlükleri Program Hazırlama ve Geliştirme Komisyonları Çalışma Yönergesi* (Sayı:2428)
- Nicholls Audrey And Hovvard (1983) *Developing A Curriculum: A Practical Guide*.. Fourth Impression. London: George Allen and Unwin,
- Oberg, A.A. (1991) "Curriculum Decisions". *The International Encyclopedia of Curriculum*. (Ed. A. Lewy) Oxford: Pergamon Press Inc. s. 302-303.
- Ozdernir, Servet (1996) *Eğitimde örgütsel Yenileşme*. Ankara: Pegem.
- Pinar, William F., William M. Reynolds, Patrick Slattery, Peter M. Taubman (1995) *Understanding Curriculum*. New York: Peter Lang Publishing Inc.
- Sabar, N (1993) "School-Based Curriculum Development." *The International Encyclopedia of Curriculum*. (Ed. A. Lewy) Oxford: Pergamon Press Inc. s. 367-369.
- Sabar, Naama (1985) "School-Based Curriculum Development: Reflections from an International Seminar". *Journal of Curriculum Studies*. V.17, N.4, s.452-454.
- Snyder, J. ;F. Bolin, ; K. Zumwalt. (1992) "Curriculum Implementation" (Ed. F. Jackson). s.402-435 *Handbook of Research on Curriculum*. New York: Macmillan. Bulunduğu Yer: Pinar, William F., William M. Reynolds, Patricia

Slaüery, Peter **M.** Taubman (1995) Understanding Curriculum. N^w York: Peter Lang Publishing Inc.

T . C Resmi Gazete (12.05.1992J *Milli Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun (3792 S.K.) Sayı: 21226*

VWeston, Susan Perkins (1993) *School-Based Decision Making. A Guide fer School Council Members and Others.* Second Edition. The Prichard Committee for Academic Excellence .

VVILES, John And Joseph BONDİ (1979) *Curriculum Development. A Guide to Practice.* Columbus, Ohio: Charles A. Merrill Publishing Company.